

»Hver gang skulle jeg
gerne være en lille smule
anderledes, når jeg går
hjem«

(Kvindelig tilhører, 54 år)

Kapitel 1

Det som ingen kan sige sig selv

AF HANS-OLE BÆKGAARD
VALGMENIGHEDSPRÆST

»Herre, jeg er kommet ind i dette dit hus for at høre, hvad du, Gud Fader, min skaber, du Herre Jesus, min frelser, du gode Helligånd, i liv og død min trøstermand, vil tale til mig.«

Denne indgangsbøn er blevet bedt i generationer ved gudstjenester i folkekirken. Bønnen udtrykker et centralt fokus for forkyndelsen – at der tales og lyttes. Den treenige Gud taler til os, og vi lytter. Derfor er bøn også uløseligt knyttet sammen med forkyndelsen. Det gælder forkynderen såvel som tilhøreren.

Det dobbelte fokus er væsentligt at have for øje, når forkyndelsen lyder ved en gudstjeneste eller et møde: Gud vil tale til mig. Han har noget at sige ind i min tid og mit liv. Men hvordan lyder det ord så? Hvordan lytter jeg? Det er bestemt ikke ligegyldigt. Derfor er et projekt som *Projekt God Forkyndelse* givende, så vi – både som tilhørere og forkyndere – bliver langt mere bevidste. Det har undersøgelsen også vist.

En udfordring: Nogle synes, de kender det hele i forkyndelsen på forhånd. Uge efter uge sidder de i kirke og missionshus. Den er måske blevet kedelig og forudsigelig. Det går dem ikke rigtigt til hjerte og bliver ikke til liv. Et møde med Guds ord i forkyndelsen forandrer dem ikke. Som de kom, går de hjem. Sådan kan tilhøreren måske opleve det. Og forkynderen kan have det på samme måde. Spørgsmålet melder sig: Kan det stadig betale sig at forkynde?

Når det ukendte bliver kendt

Hvorfor skal vi forkynde? Fordi Gud har befalet det. Gud har givet Ordet en helt afgørende plads i forholdet mellem sig og os. Derfor er Ordets tjeneste den vigtigste og mest grundlæggende tjeneste, han har indstiftet. Forkyndelse er ikke bare en illustration af evangeliet og viser vej til frelsen, men evangeliet frelser (Rom 1,16-17). Gud har besluttet at frelse ved ordet om korset (1 Kor 1,18-31), og at vi kun gøres retfærdige ved tro på Jesus Kristus (Rom 3,21-26).

Vi skal forkynde, fordi det ukendte skal gøres kendt. For dette budskab kan vi ikke sige os selv, det må åbenbares for os ved Helligånden. Derfor har den kristne forkyndelse sin oprindelse og årsag i Himlen. Den begynder ikke i mennesket, hvor man med sproget skaber en religiøs virkelighed, men hos Gud, som skaber med sit ord. Gud tror på forkyndelsen og bruger den.

Forkyndelsen skal bygge bro mellem himmel og jord – mellem det, der sker i Guds tronsal og i vores verden og liv. Ordet skaber virkeligheden, som vi sættes ind i og må høre til i. Guds ord er nemlig et skaberord. Det har kraften til at skabe nyt. Det betyder også, at noget hos os må dø, så livet fra Gud kan leve i os.

Forkyndelsen har sit omdrejningspunkt i, at Gud har åbenbaret sig. Han har selv forkyndt ind i vores verden mange gange og på mangfoldige måder. I den forstand er han et forbillede for forkyndelsen. Budskabet er grundlæggende set det samme som altid, men det handler ikke bare om gentagelse, men om altid at forkynde det samme budskab på en ny og vedkommende måde, så det bliver til liv.

I denne tjeneste har Gud brugt et utal af mennesker. For Gud har altid brugt Ordet til at gøre sig selv kendt og til at kommunikere med. Sådan åbenbarede han sig for de første mennesker i Paradiset, så de kunne lære hans hjerte og vilje at kende. Ved det forkyndte, det synlige og følbare ord i Jesus Kristus åbenbarede han

sin frelse i verden og meddeler os sin nåde og sætter os i fællesskab med sig – dengang som nu.

Guds ord til verden

Gennem hele Bibelen har forkyndelsen den hensigt og det mål, at mennesker skal komme til tro på Gud ved at høre hans ord. Og det kan kun ske, hvis Ordet forkyndes.

Paulus siger det meget præcist: »Men hvordan skal de påkalde ham, som de ikke er kommet til tro på? Hvordan skal de tro på ham, som de ikke har hørt om? Hvordan skal de høre, uden at nogen prædiker? Og hvordan skal nogen prædike uden at være udsendt? – som der står skrevet: 'Hvor herligt lyder fodtrinen af dem, der bringer godt budskab!' Dog var det ikke alle, der adlød budskabet; for Esajas siger: 'Herre, hvem troede på det, de hørte af os?' *Troen kommer altså af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord*« (Rom 10,14-17; sml. 5 Mos 30,11-14).

Troen skabes i kraft af Kristi ord, når vi lytter til dette ord. Troen skabes ikke ved, at der forkyndes, således at troen skulle være forkynnderens ansvar eller en præstation hos tilhøreren. Nej, det er Kristi ord, som er det skabende ord. Troens gerning er dermed ikke forkynnderens, men Åndens. Netop derfor skal forkyndelsen ikke handle så meget *om* troen, men bestå i en forkyndelse af Guds ord *til* tro.

For når Helligånden gør Ordet levende, bliver sjælen stillet over for den levende Guds tiltale. Forkyndelsens opgave er intet andet end at medvirke til at gøre Ordet levende, så tilhøreren ved Åndens vidnesbyrd i Ordet kan møde den levende Gud.

Heri er der både en befrielse og et ansvar. Det er virkelig et evangelium, at Gud virker så levende og konkret i mig ved sit ord. Samtidig er det et kald til bevidst og trofast at lytte til Guds ord, så jeg

hører det, jeg ikke kan sige mig selv – eller så jeg ikke bliver klog i egne tanker om det kristne liv.

Jeg har brug for at høre *Guds ords lov* med henblik på at kende Guds vilje og erkende synden i mit liv, så jeg indser, at der kun er frelse ved Jesus. Han alene kan redde mig fra fortabelse og bevare mig til det evige liv.

Og jeg har brug for at høre *Guds ords evangelium*, så jeg kan gribe, hvad Jesus har gjort for mig, da han ved sin død bragte forsoning, og hvilket liv han ved sin opstandelse har oprejst mig til. Hvor fantastisk det er, at han ved dåb og tro har sat mig i fællesskab med sig med et evighedshåb for øje til at afspejle hans kærlighed i verden.

I Bibelen er der utallige eksempler på, hvad forkyndelsen af Guds ord udretter. Paulus skriver: »Folk fortæller selv om, hvilken modtagelse vi fik hos jer, og om, hvordan I vendte om til Gud fra afguderne for at tjene den levende og sande Gud og fra himlene at vente hans søn, som han oprejste fra de døde, Jesus, der frier os fra den kommende vrede« (1 Thess 1,9-10).

Det er Guds kærlighed i Jesus, som skaber nyt – og viser et menneske, hvem Gud er. Derfor må en ret bibelsk forkyndelse også møde os med budskabet om, at vi er elskede og dyrebare i Guds øjne. Han har ikke glemt sine skabninger, men ønsker, at de skal finde hvile hos deres himmelske far. Vi skal netop derfor overveje, hvordan vi taler om for eksempel synd. Jeg tror ikke, at en hård, fordømmende stemme fremmer lydhørheden. Når vi forkynder om frafald, svigt og synd, bør vi udtrykke den sorg og smerte, det er, og pege på vejen ud i lyset (1 Joh 1,5-10).

Forkyndelsen skal også i højere grad pege mod det hinsidige, så hjertet knyttes til det, der er hos Gud, end pege mod det denne side – som en del forkyndelse gør i dag – hvorved kristenlivets mål bliver sløret, og troen svag.

Guds ords kraft

Den åndelig kraft i forkyndelsen er altid Guds ord. Men fristelsen til at gøre forkyndelsen mere kraftfuld ved hjælp af andre virkemidler er hele tiden til stede. Sådan er det også, når det gælder virkningerne af det forkyndte ord. Vi lever i en tid, hvor succes måles på effektivitet og umiddelbart synlige resultater. Derfor ligger det forkynderen snublende nær at ville hjælpe Ordet på vej, hvis forkyndelsen ikke umiddelbart skaber den ønskede virkning.

Profeten Esajas har i kapitel 55 et meget rammende budskab om Guds ord. I de første fem vers skildrer han, hvordan det nu er muligt for alle i enhver situation – på baggrund af en åndelig, verdensomspændende hungersnød – at få stillet sin sult og blive mæt og få dækket sine behov gratis, af nåde, hos Herren. Der lyder et indtrængende kom. Det er et kald til alle, samtidig med at det er et budskab, som den enkelte må tage imod i tro. Kaldet til omvendelse og tro sker ved at lytte til Guds tale. Esajas understreger, at det er Gud selv, som står bag det forkyndte budskab og handler.

Guds ord rummer budskabet om, at adgangen til Herren og det nye liv er fri. Han er ikke uberegnelig eller kun tilgængelig på bestemte tidspunkter. At søge ham er ikke som at lede efter noget, man har tabt. Nej, man kommer til en, som man ved, er der. For det har han lovet – og han lyver ikke. Man skal søge ham, så længe det er muligt, for der kommer en dag, hvor det kan være for sent. Ikke at være i Guds nærhed er at være fortabt. Det er den store alvor, og derfor er forkyndelsen ikke en leg. Det handler om liv eller død i åndelig forstand.

Vi må holde fast ved, at Gud vil møde os, når forkyndelsen lyder. Derfor er det også altid et forvandlende møde. Vi kan komme til ham, som vi er, men ikke for at forblive, som vi er! Guds ord skaber nyt. Det sætter fri fra synd og skyld på grund af Guds barmhjertighed og skaber fred og glæde. Samtidig sker der hos den, som vender sig til Gud, en moralsk og åndelig forvandling i

kraft af Ordet. Men tilfældet kan også være, at Ordet ikke virker tro, men forhærdelse. Når Ordet ikke forvandler, så forhærder det (Hebr 3,12f).

Vi kan ikke gribe eller begribe Guds måde at handle på. Vi kan ikke gennemskue, hvordan han gør sig selv kendt. Vi kan ikke kontrollere, hvordan han gavmildt og uden krav om gengæld øser ud af de himmelske gaver og velsignelser. Gud lader sit ord lyde til liv og vækst – og han lader det virke, når og hvor han vil: »Sådan er mit ord, som udgår af min mund; det vender ikke virkningsløst tilbage til mig, men det gør min vilje og udfører mit ærinde« (Es 55,11).

Denne bibelske sandhed om Guds ord er udtrykt i Den Augsburgske Bekendelse artikel 5: »For ved ord og sakramenter som midler gives Helligånden, der – hvor og når Gud vil – virker troen i dem, der hører evangeliet: at Gud ikke for vore fortjenesters skyld, men for Kristi skyld retfærdiggør dem, der tror, at de tages til nåde for Kristi skyld.«

Et møde med Guds ord forandrer altid og skaber nyt! Sand forkyndelse er aldrig spildt. Men vi kan afvise at lade os forandre og derved hindre, at Guds ord gør sin virkning i os. Det er en alvorlig synd.

Tror vi som forkyndere på, at Guds ord har kraft og kan vække? Eller er vi selv faldet i søvn og har dybest set for lidt nød for menneskers frelse? Har jeg en nød i hjertet, når jeg går på talerstolen, eller handler det mest af alt blot om at øse af den teologiske kundskab og åndelige erfaring, som jeg har?

Gud tror på forkyndelsen og Ordets skaberkraft (Mark 4,26-28). Som forkyndere må vi have samme passion og tålmodighed, som kommer af nøden for egen og andres frelse. Kristi kærlighed tvinger os (2 Kor 5,14-21), og vi må have Kristi egen forkyndelse for Emmaus-vandrerne som et forbillede (Luk 24,32). Jesus satte deres hjerter i brand.

Vil Gud bruge mig og min prædiken til at forandre noget i andres liv? Ja! Jeg behøver ikke at have ild bagi, men glød i hjertet. Jeg behøver ikke have store armbevægelser, men varme i stemmen. Jeg er en kanal for Gud, et instrument. Guds ord er gået fra Guds hjerte gennem mit og til tilhørerne.

Forkyndelsens indhold

Det er ikke ligegyldigt, hvad der forkyndes. Den kristne forkyndelse har et bestemt indhold med Jesus Kristus i centrum. Og det budskab skal forkyndes til Guds ære – ikke forkynderens. Det skal forkyndes, så Guds navn bliver kendt – ikke for at forøge forkynderens popularitet. Forkyndelse er at vidne om, hvad Gud har gjort. Man er på Guds vegne udsendt på en ganske bestemt mission. Heri kan vi som forkyndere have vores frimodighed.

Vi kan fristes til at forholde os til alt muligt i forkyndelsen eller tale ud fra spørgsmål og problemer, som folk er optaget af og interesseret i at høre noget om. Eller vi kan udfordres af, at folk kræver spændende og underholdende forkyndelse i stil med den, de kan surfe sig frem til på nettet. Faren er, at det kan gå hen og blive selve sagen i forkyndelsen: at den er aktuel og populær. Det kan komme til at styre indholdet, så budskabet lader sig forme heraf. I stedet skal forkyndelsen konkretisere og aktualisere med udgangspunkt i den sag, som bibelteksten taler om. Og det skal man gøre vedkommende!

Som forkyndere står vi i fare for at lade os rive med af forskellige åndelige strømninger, så vi bevæger os væk fra det helt centrale i den kristne forkyndelse om synd og nåde. Vi kan falde for fristelsen til at ville sige noget nyt. Men der er forskel på at sige noget nyt og så at sige det samme på en ny måde. Forkyndelsens opgave er ikke hele tiden at finde på noget nyt og sige noget andet end det, som før er sagt, alt efter i hvilken retning tidsånden for øjeblikket blæser. Nej, forkyndelsens store ansvar og opgave er stadig på ny – uanset alle ydre forandringer – at lægge røst til og

forkynde det samme, uforanderlige og forunderlige evangelium (Joh 3,16; Hebr 13,8).

Den kristne forkyndelse skal øse hele sit indhold af den kilde, som har sit udspring i Guds hjerte (1 Kor 2,6-16). Og den kilde kender vi alene fra hans eget åbenbaringsord i Bibelen. Det er den norm, som alene afgør, hvad der er kristen forkyndelse. I samme øjeblik, forkyndelsen øser sit indhold af nogen anden kilde, bliver den uklar og forplumret, udflydende, almenreligiøs og menneskecentreret. Og dermed mister den sin frelsende og forløsende kraft og virkning.

Dybest set ligger frimodigheden i, at det er Guds ord og ikke mit. Gud er suveræn – og det er både stærkt og ydmygende. Jeg må være brudgommens ven, som viser hen til ham og træder til side, så Jesus kan gå ind. Han har betroet os nøglerne til at åbne døren og bygge bro mellem Skriften og tiden.

Forkyndelsen som påmindelse

Den første tilhører til forkyndelsen er forkynderen selv. Men forkynderen kan have så travlt med sin forberedelse og sit fokus på »de andre«, at han glemmer det vigtigste: at lade Ordet tale til ham først, så det lever i ham, og han blot lægger røst til og selv lader sit liv være præget af det ord.

I Jakobsbrevet lyder formaningen: »Vær ordets gører, ikke blot dets hørere, ellers bedrager I jer selv« (Jak 1,22). Formaningen handler ikke blot om forskellen på, om man sidder på sin flade i missionshus og kirke eller er aktiv på gader og i relationer. At være en Ordets gører er at gøre, hvad Ordet minder en om.

Ordet minder os om at holde fast ved Guds løfter i Jesus. Det minder os om den kærlighed, som Jesus har vist os. Det minder os om den lære og vejledning, Jesus har undervist sine disciple i (Joh 14,23-27). Derfor gælder denne formaning både for den enkelte

og for fællesskabet. Påmindelsen er en hjælp til den praksis i det kristne fællesskab, at man holder fast ved den bibelske lære og opmuntrer hinanden til at leve i kærlighed ud fra Jesu befalinger.

At være en Ordets gører er nemlig at holde fast ved Jesu lære og ved livet i ham. Sådan taler Jesus også i dåbsbefalingen: »... idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer« (Matt 28,20). Den praksis, som er i fokus, er at holde sig til Jesu lære og befaling. For i hans lære findes livet. Lære og liv skal ikke spilles ud mod hinanden i forkyndelsen, men holdes sammen, sådan som Jesus selv gør det. At høre i tro er at tage Guds ord til hjerte og handle bevidst ud fra det, det vil sige både at have tillid til Guds løfter og følge Guds vejledning for hverdagslivet.

Forkyndelsen bliver dermed et værn mod alle andre former for religiøsitet, idet den fremholder troens liv i Ordet. Den bliver et værn og et våben mod Satans magt og forførelse. Forkyndelsen lyder for troens skyld med henblik på at skabe udholdenhed, så vi kan blive bevaret i en frelsende tro og få visdom til at leve som Guds børn.

Du har et ansvar

Når vi forbereder gudstjenester i Aarhus Bykirke, tager vi altid udgangspunkt i bibelteksterne. Vi drøfter, hvad Ordet siger til os, og hvad vi har brug for at høre som menighed.

Gudstjenesten formes ud fra tre kendetegn: skarphed, enkelhed, rød tråd. På den måde får Ordets forkyndelse (prædikenen) en central plads, men den står i nær sammenhæng med sang, bøn, skriftemål, tekstlæsninger, vidnesbyrd, og hvad gudstjenesten i øvrigt rummer. Dåb og nadver har deres selvstændige forkyndelse som nådemidler, men de er alligevel knyttet til Ordets forkyndelse, hvorfra de får deres tydning. For en ubibelsk forkyndelse kan få indflydelse på synet på sakramentets indhold og betydning og dermed blive til skade for troen.

Vi har som menighed eller kristent fællesskab et ansvar for at være bevidst om forkyndelsens indhold og tilrettelæggelse ved gudstjenester og møder – både på det overordnede plan og i den enkelte forkyndelsessituation.

Det er udtryk for åndelig dovenskab, hvis forkynderen ikke forbereder sig i bøn, ikke afsætter den fornødne tid til forberedelsen, ikke er helt klar på budskabets kerne, men tager situationen på rutinen. For i så fald kan der blive tale om et ligegyldigt møde med Guds ord. Hvis vi skal have noget på hjerte, må det være levende for os selv først (1 Joh 1,1-4).

Som forkyndere er vi forpligtede på Bibelen, men også på, at forkyndelsen lyder inden for rammen af bekendelsesskrifterne. Det er vigtigt, at vi er bevidste om vores bibelsyn og bibelbrug, og at vi har en helstøbt tilgang til de bibelske skrifter og kan gennemtænke, hvad Bibelens budskab er, så vi ikke forkynder i modstrid med Skriften. Vi må være drevet af at forkynde en sund lære, så tilhørerne bliver ledt til Jesus og lever i ham (2 Tim 1,12-14; 1 Thess 2,2-4).

Ligeledes er det vigtigt, at tilhørerne lytter og er bevidste om at bedømme forkyndelsen og ikke tager alt for gode varer. En dårlig eller bibelsk set svag forkyndelse kan lulle mennesker i åndelig søvn, svække tilliden til Guds ord eller lede mennesker bort fra Bibelens Gud.

Bøn

Forkyndelsens sigte er at gøre Gud og livet i ham kendt. For her er noget, vi ikke kan sige os selv. Vi må bede om, at han ved sit ord vil åbenbare sig for os. Derfor er bøn uløseligt knyttet til forkyndelsen.

Vi begyndte med en bøn og vil slutte med bønne fra Sange og Salmer nr. 710, vers 1:

*Ånd fra Himlen, kom med nåde,
kom med liv og lys herved,
lad din magt i sjælen råde,
gør os vis til salighed!
Livets ord du selv forklare,
lad det virke, hvad du vil,
så vi må dets kraft erfare;
fyld vor sjæl med hellig ild!*

(Elevine Heede 1879)

Til personlig overvejelse eller drøftelse med andre:

1. Hvad er artiklens vigtigste anliggende for dig at se?
2. Overvej/drøft betydningen af følgende sætninger: *Den åndelige kraft i forkyndelsen er altid Guds ord. Men fristelsen til at gøre forkyndelsen mere kraftfuld ved hjælp af andre virkemidler er hele tiden til stede.*